

Un eveniment aparte, de anvergură camerală în cadrul festivalului (16 noiembrie), l-a constituit programul *Future Landscape* (acompaniat și cu proiecții foto de Sorana Petrescu) realizat cu sprijinul Goethe-Institut, având o semnificativă participare internațională: israelianul Doron Kaufman - live electronics, acordeonistul ucrainean Roman Yusipey, contrabasistul german Thomas Niese și tânărul ansamblu timișorean Volte (Ramona Morărița - soprană, Laura Roman - vioară, Iuliana Ambăruș - violă, Andreea Olariu - pian). Repertoriul a cuprins lucrări de Lucian Beschiu - *Văz-duhul*, Horst Lhose - *E.A. Poe's Dreams* (p.a.a.), Laura Manolache - *Coline* (p.a.a.), Roman Vlad *Domnișoara Pogany* pentru vioară și mediu electroacustic, Violeta Dinescu - *Meerstiefe* (p.a.), George Balint - *Zî* pentru soprană, vioară, violă și pian, Doron Kaufman - *Future Landscape* pentru acordeon, contrabas și live electronics (p.a.a.).

Sunt de remarcat uluitoarele prime audiții absolute de anvergură concertantă - camerală, simfonică și vocal-sinfonică ale lucrărilor dedicate

festivalului de Adrian Iorgulescu, Carmen Carneci, Doron Kaufman, George Balint, care "dau de bănuț" un plauzibil viitor al muzicii.

Prezența în festival, alături de interpreții consacrați, a studenților (ansamblul *Percutissimo* condus de Doru Roman) și a elevilor (corul Colegiului Național de Artă "Ion Vidu" dirijat de Maria Gyuris) ține de o strategie la care nu renunț. Muzica nouă își așteaptă (cu înfrigurare!) promovarea, nu doar în "tabăra" publicului, ci și în aceea a interpreților.

G.B.: *Ne puteți spune ceva despre felul în care au privit colegii din Filarmonică și elita culturală a Timișoarei acest proiect, dat fiind că muzica nouă stă încă sub semnul prejudecății de inaccesibilitate?*

S.P.: În privința (sau "privirea") colegilor nu este nimic nou: unii pro, alții contra. Din fericire, oponenții sunt moderați și buni profesioniști. Cât despre elită, iată ce cred. Există o elită a scriitorilor, o elită a artiștilor plastici, o elită a arhitecților ș.a.m.d., stimabile dar separate, deci, adunate, nu fac o elită culturală. Sau, poate, o fac, cred alții, pur și simplu ca sumă aritmetică. Nu acuz pe nimeni. Timpul accelerează,

comunicarea se tot împotmolește. Oricum, nu am conceput INTRADA cu speranța străngerii elitelor în jurul muzicii contemporane. Nici chiar genialul Goethe nu avea capacitatea de a prețui muzica lui Beethoven. Sunt, totuși, semne că elita muzicii contemporane își poate forma o elită a auditorilor. În zilele noastre, aceștia sunt numiți fani. Fie și așa!

G.B.: *Ce vă doriți pe mai departe sau, punctual, pentru ediția imediat următoare a Festivalului internațional INTRADA?*

S.P.: Îmi doresc o creștere realistă a festivalului. Dacă până acum am avut concerte în 11 spații (din care 7 neconvenționale), expansiunea teritorială ar putea să aibă un punct culminant în 2021, când Timișoara va fi Capitală Culturală Europeană. Tot atunci s-ar petrece și o sporire a timpului alocat derulării festivalului. Ambianța multiculturală, care a fost atul în câștigarea titlului, va trebui să fie animată în tot cursul anului. Muzica nouă ar fi principala sursă pentru umplerea acestei onorante forme cu un conținut viu, original și, în mod netrucat, european.

Interviu de **George BALINT**

Festivalul Internațional "SERILE DE CHITARĂ"

Considerată capabilă de a influența trăirile afective, chiar cu anumite conotații "magice", chitara s-a desprins treptat de postura unui simplu acompaniament (al dansurilor, melodiilor lirice, momentelor poetice ori rapsodice), consolidându-și cu persuasiune un loc propriu în galeria instrumentelor solistice și ținând pasul cu upgradarea diverselor stadii tehnologice, a urcat în topul aparatului muzical. De-a lungul timpului, și-a constituit una din cele mai numeroase familii instrumentale ale cărei exemplare au însoțit însăși istoria artei sunetelor. Primatul chitarei în amploarea dezvoltării unor tipuri de cultură precum cele pop, folk, rock și derivatele acestora i-a accentuat popularitatea și i-au extins aria de exprimare artistică la dimensiuni universale. În contextul "foamei" progresive de efectologie electronică, s-ar putea pune, însă, întrebarea: în ce măsură și la ce nivel sonoritatea "timidă" a "vechii" chitare clasice/acustice (aparent "depășită" de plurivalența timbrală rezultată din multitudinea procedeelelor de amplificare și prelucrare sonică, proprii celor mai recente construcții instrumentale) și-a menținut capacitatea de a satisface expectanța auditoriului contemporan?

Asumându-și pe deplin responsabilitatea unui asemenea demers de anvergură, interpretul și profesorul **Costin Soare**, președintele Asociației Culturale **Kitharalogs**, și-a propus să dezvolte conceptul unui festival internațional de chitară, un proiect de suflet care a crescut de la an la an, de la prima sa ediție până în prezent. Din 2015 s-a cristalizat și „arhitectura” festivalului, fiecare eveniment vizând un anumit palier al scopurilor și obiectivelor asociației Kitharalogs: recitaluri de chitară (ale unor chitariști de top de peste hotare dar și ale unor personalități de certă valoare din

România), un recital de muzică veche, conferințe, masterclass-uri, un workshop, precum și o gală a tinerilor în afirmare. După cum ne-a mărturisit Costin Soare, cele patru tipuri de activități ale proiectului - concert, conferință, masterclass, workshop -, la care s-a adăugat implicarea treptată a tinerei generații de compozitori în sfera fenomenului chitaristic, reflectă "o viziune unitară care are ca obiective atât satisfacerea și/sau formarea gusturilor muzicale ale auditoriului, cât și crearea unei emulații" în rândul muzicienilor profesioniști.

Cea de a șaptea ediție a festivalului „Serile de chitară” a debutat în 1 noiembrie la Palatul Suțu - însuși locul de unde au pornit, în 2008, alături de regretatul Petru Maier Bianu - cu gala

Costin Soare, Silviu Grosu, Tudor Niculescu, Radu Valcu

Foto: Mihaela Benea

extraordinară a tinerilor chitariști, în cadrul căreia patru dintre cei mai buni instrumentiști din țară au fost premiați de către partenerii și sponsorii întregii suite de manifestări. Am ascultat, în acest prim concert, lucrări relevante din creația lui Mauro Giuliani, Napoleon Coste, Francisco Tarrega, Agustín Barrios Mangoré, Isaac Albéniz și Radames Gnattali interpretate de

Ștefan Roman (Sibiu), Dorian Voinea (București), Zsombor Filip (Sfântu-Gheorghe) și Mihail Petre (București); vizibil pasionat de muzica veche, Zsombor Filip a primit, cu acest prilej, o lăută oferită din partea Asociațiilor Kitharalogos și Kitarodia.

Cele șapte masterclass-uri, precum și conferințele susținute în sala „Dinu Lipatti” a Universității Naționale de Muzică de către reputatul chitarist german **Reinbert Evers** (care a schițat o interesantă istorie a chitarei contemporane, presărată cu exemple muzicale concludente) și de inițiatorul și directorul artistic al „Serilor de chitară”, Costin Soare (care s-a axat asupra problematicei interpretării și editării transcripției pentru chitară a *Suitelor pentru lăută* de Johann Sebastian Bach și a exemplificat fiecare din aspectele cercetate), s-au adresat în principal celor care doresc să aprofundeze tainele instrumentului, analizând și asemilând tipare creatoare diferențiate.

Schițat în jurul minunatei povestiri a lui Marguerite Yourcenar, „*Izbăvirea lui Wang-Fo*”, scenariul recitalului lui Costin Soare din 2 noiembrie intitulat „*MUSICA ORIENTALIS*” a polarizat interesul nu doar al admiratorilor fuziunii spectaculare dintre muzică și literatură ci și al mass-mediei, seara respectivă – găzduită de Muzeul Național „George Enescu” –

Solo Duo - Lorenzo Micheli & Matteo Mela

fiind transmisă live pe enjoytv.ro ca parte a proiectului CAMERA, inițiat de Uniunea de Creație Interpretativă a Muzicienilor din România. Debutând în 2012, în aceeași elegantă ambianță a Aulei Palatului Cantacuzino, proiectul „*MUSICA...*” („*Musica Nocturna*”, apoi „*Musica Poetica*”, „*Musica del Delphin*”, „*Musica per due*” și „*Musica delle Città Invisibili*”) l-a individualizat pe muzicianul-chitarist Costin Soare în perimetrul cultural românesc. Pentru cea de-a șaptea ediție a „*Serilor de chitară*”, „*MUSICA ORIENTALIS*” a marcat simbolic, rodul celor mai recente provocări adresate – de către același Costin Soare – compozitorilor de muzică nouă. Au scris lucrări, anume pentru acest recital, Sebastian Androne – „*Improvisation*”, Gabriel Almași – „*Suspîn*”, Carmen Cârnci – „*Origami Orientalis*” și Dan Dediu – „*Zaira*” / „*Zemrude*”, toate aceste prime audiții absolute fiind integrate într-un concept artistic de o rafinată poezie. Jalonând un parcurs sinuos, preponderent meditativ, care a alăturat alura impresionistă a „*buclelor*” „*Suspînului*” lui Gabriel Almași de arabescurile melodice din „*Origami-ul*” lui Carmen Cârnci, circumscrise unui spațiu atemporal cu o timbralitate aparte, dar și partituri ancorate – în cazul lui Sebastian Androne și Dan Dediu – în ambianța multiplelor fațete ale fenomenului postmodern, remodelator de esențe stilistice, chitara lui Costin Soare – însoțită de lectura fragmentară a povestirii lui Marguerite Yourcenar datorată actorului Ștefan Nistor – a „scos din neființă”, cu acea eleganță discretă proprie pensulelor fermecate ale lui Wang-Fo, portretele sonore ale unui complex de stări interioare surprinse cu o admirabilă plasticitate.

Nota distinctivă adusă în seara de 4 noiembrie, în contextul general al manifestărilor festivalului, de cuplul interpretativ **Maria Răducanu – Maxim Belciu** s-a identificat

cu o sumă de trasee emoționale destinate să se intersecteze subtil, în funcție de disponibilitățile metamorfice ale solistei. Dotată cu o deosebit de atractivă forță de expresie, vocea Mariei Răducanu, susținută de vobletele chitarei acompaniatoare, a combinat – jucându-se permanent cu efectele obținute prin intermediul „*banalului*” microfon de amplificare – muzicalitatea bocetului românesc și a fado-ului portughez, explozia temperamentală proprie facturii dansante a melodiilor rusești marcate de o nedisimulată energie telurică, franchețea sentimentală a cântecului popular italian și inflexiunile aluzive ale celui spaniol, coroborate unei ritmicități ardente. Plusând, artista a adus în fața publicului din sala Institutului Cervantes, piese din barocul italian, vobdevilurile franțuzești, repertoriul elisabetan și chiar vechi romanțe românești, pendulând cu lejeritate între tehnica vibrato și cea non vibrato, genuri și maniere creatoare, epoci și stiluri, tradiție de sorginte populară și clasicitate universală, într-un puzzle impresionant de atitudini artistice.

Construind o punte de sensibilitate între generații, seara de 6 noiembrie a fost dedicată unui workshop în concert care a adus în fața numerosului public din sala Auditorium a UNMB nou-înființatul Cvartet **Kitharalogos**, format din Costin Soare, Silviu Grosu, Tudor Niculescu și Radu Vălcu, ansamblu unicat în peisajul cultural bucureștean, dar și evoluții solistice de o incontestabilă calitate ca cele ale studenților Alexandru Ștefănoiu, Silviu Grosu, Ana Bibescu. Programul serii a inclus, în mare parte, lucrări deja consacrate din repertoriul chitaristic, dintre care aș enumera delicatul *Peisaj cubanez cu ploaie* al lui Leo Brouwer minuțios „sculptat” în sunet de către cvartetul Kitharalogos, *La balada de la doncella enamorada* a aceluiași compozitor, conturată romantic, cu expresivă naturalețe, de Silviu Grosu și dificilele construcții dramaturgice aparținând lui Carlo Domeniconi și Manuel Maria Ponce – părțile a III-a și a IV-a din suita *Koyunbaba* și, respectiv, *Sonata a III-a* a lui Ponce fiind interpretate cu certă dezinvoltură și acuratețe stilistică de către Alexandru Ștefănoiu și Ana Bibescu. Compunând pentru cvartet de chitare, Sebastian Androne și Cătălin Ștefănescu-Pătrașcu au sondat universuri stilistice complementare, formulând – în „*1242*” și, respectiv, *Colind* – structuri ideatice complexe. Elemente și efecte aparținente chitarei contemporane au fost inserate atât în demersul liric cu iz neoromantic al lucrării lui Androne cât și în *Colindul* cu rezonanțe arhaice al lui Ștefănescu-Pătrașcu, conectat acelei tipologii improvizatorice specifice folclorului românesc.

Miercuri, 8 noiembrie „*Serile de chitară*” au continuat la Centrul Național de Artă „*Tinerimea Română*” cu un concert inedit intitulat „*Shakespeare – între două lumi*”. Lutistul **Constantin Lazăr** și tenorul **Dragoș Mihai Cohal** au inițiat o călătorie muzicală în lumea lui John Dowland, cel mai important lutist englez al timpului său, în timp ce chitaristul **Reinbert Evers**, prin intermediul lucrării lui Hans Werner Henze, *Royal Winter Music - First Sonata on Shakespearean Characters* – una din pietrele de hotar ale repertoriului chitaristic din secolul XX, a lansat o perspectivă sonoră modernă asupra universului creator shakespearean. Agreementând textele muzicale cu selecții din sonetele și monoloagele lui Shakespeare, actorii Claudia Ene și Ștefan Nistor i-au însoțit pe cei trei muzicieni în tentativa de a recrea atmosfera elisabetană și apoi simulând, pentru fiecare din părțile sonatei lui Henze – *Gloucester-Romeo and Juliet-Ariel-Ophelia-Touchstone, Audrey and Williams-Oberon* – evoluția live a fiecăruia din personajele inspirat invocate în partitură.

În opinia lui Costin Soare, „contactul direct al publicului larg și, de asemenea, al celui specializat (profesori, studenți, elevi ori chiar compozitori interesați atât de potențialul acestui instrument cât și de modul de abordare a primelor audiții) cu experiența și cunoștințele muzicale și tehnice ale unor interpreți aflați în avangarda fenomenului chitaristic la nivel internațional a constituit unul dintre punctele forte ale festivalului.” Și cum în privința repertoriului alcătuit din titluri clasice și moderne,

viziunile tehnico-interpretative „la zi” ale unor soliști consacrați au darul de a atrage, în general, curiozitatea și aprecierile unui public divers ca nivel de formare culturală, ultimele două recitaluri incluse în festival (care au avut loc succesiv, în 11 și 12 noiembrie, în luxoasa Aulă a Bibliotecii Centrale Universitare) au adus în prim plan nume marcante, precum cele ale italienilor Lorenzo Micheli și Matteo Mela care alcătuiesc remarcabilul **Solo Duo**, și, în final, cel al excepționalului chitarist argentinian **Pablo Márquez**, una din personalitățile „de calibru greu” din categoria performerilor artistici ai secolelor XX-XXI.

Programul renumitului duo italian, intitulat „În țara oglinzilor: o metamorfoză pe 12 corzi”, a pus în valoare aranjamentele unor lucrări a căror popularitate s-a menținut nealterată până astăzi: „Patetica” și „Sonata Lunii” (ambele sonate beethoveniene – op. 13 și op. 27 no. 2 – în versiune integrală), plus cele patru piese de caracter – *Prélude*, *Menuet*, *Clair de Lune* și *Passepied* – ce alcătuiesc la fel de celebra *Suite bergamasque* de Debussy. *Tonadilla* pentru două chitare de Joaquín Rodrigo a completat, sub aspectul specificității particularităților ritmice, tabloul unui demers interpretativ coordonat în tandem cu finețe și precizie de ceasornic de către Lorenzo Micheli și Matteo Mela. Considerat, de altfel, ca unul din ansamblurile „de top” din ierarhia europeană, **Solo Duo** și-a reliefat, și în acest recital bucureștean, virtuțile interpretative: tranziția inteligentă între

stiluri, fluiditatea frazării, controlul judicios asupra emisiei sonore, varietatea și echilibrul planurilor dinamice, omogenitatea intențiilor generatoare de stabilitate la nivelul întregului eșafodaj semantic.

Replică virtuală a recitalului celor doi italieni, ultima seară a ambițiosului proiect festivalier conceput de Costin Soare a adus în centrul atenției un desăvârșit artizan al actului interpretativ, un muzician versatil, neobosit explorator al structurilor

sonore inedite, distins cu premii marcante pentru calitatea cu totul specială a înregistrărilor sale: **Pablo Márquez**. Purtând titlul „Catalanesca”, parcursul repertoriului ales pentru a încheia ediția 2017 a „Serilor de chitară” a cuprins lucrări semnate de Fernando Sor (*Six airs de „La Flûte enchantée”* de Mozart, Op.19), Manuel Ponce (*Preludiu, variațiuni și fugă pe tema „Folias de España”*), Miguel

Llobet (*Romanza și Respuesta*), Gaspar Cassadó (*Leyenda catalana, Catalanesca și Canción de Leonardo*), Eduardo López Chavarri (*Sonata no. 2 în re minor*). Barceloneză de origine, ca și compozitorul Fernando Sor, chitara sa, construită acum nouă decenii, i-a fost un partener fidel, cu sprijinul căruia a construit atent fiecare edificiu fonic, metamorfozând dificultățile tehnice (care debordează din parcursul tripticului lui Ponce) în ghirlande filigranate de sunete. Stăpânind o plajă de nuanțe incredibil de extinsă, imaginând joncțiuni între perioade creatoare, calibrând mental parametrii constitutivi ai fiecărui reper componistic pentru a-și echilibra propria viziune, modelându-și imperceptibil energia atacului pentru a îmbogăți considerabil spectrul de culori și, nu în cele din urmă, conferind aura simplității asupra gestului interpretativ în integralitatea sa, Márquez și-a confirmat statusul valoric, investindu-și și această evoluție bucureșteană cu atributul excelenței.

La ora la care cea de-a șaptea ediție a „Serilor de chitară” devenea istorie, Costin Soare și Asociația **Kitharalogs** finalizau un nou proiect datorită căruia chitara clasică va urca din nou, ca personaj principal, pe podiumurile de concert ale capitalei. Le urăm ca, în 2018, eforturile lor să se materializeze în reușite cel puțin similare, iar festivalul „Serile de chitară” și provocările sale să devină o constantă de succes a peisajului cultural bucureștean!

Loredana BALTAZAR

Festivalul Clara Haskil, Sibiu, Sala Thalia, 27 - 29 Octombrie 2017

Primul proiect de talie internațională din România care onorează memoria legendarei pianiste de origine română Clara Haskil, *Festivalul Internațional de Muzică Clasică Clara Haskil*, ia ființă în 2014, într-unul dintre cele mai frumoase

orașe din țară, Sibiu, fostă Capitală Culturală Europeană, un oraș recunoscut pentru efervescența turistică și culturală. Armonie, interpretare la cele mai înalte standarde, pasiune și iubire necondiționată pentru muzica clasică sunt doar câteva dintre calitățile pe care le putem asocia numelui Clara Haskil,

calități pe care festivalul își propune să le împărtășească publicului și să le ducă mai departe. Acesta este motivul pentru care Festivalul Internațional de Muzică Clasică Clara Haskil reunește, chiar de la prima ediție, laureați de prestigiu ai concursurilor de muzică din întreaga lume, nume ce dau astăzi tonul în muzica clasică internațională: ediția din acest an a festivalului aduce la Sibiu artiști francezi, maghiari, elvețieni, precum și artiști români consacrați.

Festivalul Internațional Clara Haskil a luat naștere la inițiativa pianistei Alina Azario. Într-o vreme în care tendința tinerilor este aceea de a pleca din țară, o pianistă din România aflată în plină ascensiune în muzica internațională și-a propus să readucă acasă un simbol – un gest de reverență pentru România, dedicat uneia dintre cele mai talentate pianiste de origine română a tuturor timpurilor: Clara Haskil.

Clara Haskil, cea despre care Charlie Chaplin spunea că este „un geniu”, a marcat un secol de muzică internațională și a rămas până astăzi un reper în ceea ce privește căutarea perfecțiunii, interpretarea la cele mai înalte standarde și iubirea necondiționată pentru muzica clasică. Interpretările sale din Mozart și Schubert sunt legendare.

Născută la București, pe 7 ianuarie 1895, Clara Haskil avea să se perfecționeze la Paris, urmând să concerteze alături de mari muzicieni ai lumii, nume care au făcut istorie, de la dirijorul Herbert von Karajan, la inegalabilul pianist de origine română Dinu Lipatti, care i-a devenit și apropiat. În 1942, pianista s-a stabilit la Vevey, în Elveția, iar în prezent, într-un gest de meritată recunoaștere, unul dintre cele mai importante